

Tidsskrift

for

Landøkonomi.

Udgivet

af

J. C. la Cour.

Femte Række.

~~~~~  
**Femtende Bind.**  
~~~~~

Kjøbenhavn.

Det Schubotheske Forlag.

1896.

Planteavl 1895.

Af Statskonsulent K. Hansen.

Den stærke Bevægelse og de gennemgribende Fremskridt, som vort Landbrug i de seneste Aartier har været Gjenstand for, og uden hvilke de seneste Aars talrige og store Kalamiteter aabenbart vilde have virket endnu mere trykkende end Tilfældet har været, har som bekjendt først og stærkest sat sine Spor i vort Husdyrbrug og vor Mejeridrift. Det er herhenhørende Spørgsmaal, der i overvejende Grad have lagt Beslag paa Tankerne og Interesserne, paa Virksomheden i de snævrere Kredse, i Landboforeningerne, i Pressen, i Landbolovgivning og ikke mindst paa Offervilligheden. Det er da naturligt, at det ogsaa er disse Grene af Landbruget, der have gjort de største og betydningsfuldeste Fremskridt. Men Bevægelsen, Fremskridtsaanden, synes heldigvis efterhaanden ogsaa at skulle sive ud i Marken, Interesserne synes efterhaanden at naa til ogsaa at skulle omfatte Jorden og dens Drift, Redskaberne til dens Behandling, Gjødningen til dens Forbedring og Planterne, der skulle omsætte dens bundne Værdier til brugbare Produkter. Derom vidner i mange Tilfælde den enkelte Bedrift saavel som, i alt Fald sporadisk, Landboforeningernes, Pressens og Lovgivningens Virksomhed, derom vidner den umiskjendelige Sans, der hyppigere og hyppigere viser sig, for bedre Driftsplaner, for bedre Redskaber,

opgive Schlaustedter-Rugen, som man endnu kun forholdsvis faa Steder holder paa paa Grund af dens stive Straa, og i Stedet for indføre særlig Bretagnerugen, som roses fra alle de Steder, hvor den har været prøvet; Enkelte klage dog over, at den giver temmelig ringe Halmudbytte. Nogle Steder er ligeledes Zeelænderrugen prøvet, ligesom en nyere tysk Rugsort, Petkuser-Rug, samt et Par Sorter af mere tvivlsom Værdi have været udbudte i Handelen og ere udsaaede enkelte Steder. I mange Egne, navnlig paa Øerne og især i Hvedeegnene, har der vist sig kjendelig Tilbøjelighed til en Udvidelse af Rugarealet, medens dette andre Steder, især i Jylland, snarere er blevet indskrænket.

For Hvedens Vedkommende har Varietets spørgsmaalet som bekjendt forlængst fundet sin heldige Løsning gennem Hvedeudvalgets Forsøgsvirksomhed, der nu væsentlig koncentrerer sig om at udfinde de bedste Stammer indenfor Square-head-Typen. Den allerede ifjor letpaaviselige Indskrænkning af Hvedearealet er bleven fortsat iaar, maaske med Undtagelse af visse Strøg paa Lolland, og vi nærme os nu mere og mere til kun at have virkelige Hvedejorder besaaet med Hvede. Det er selvfølgelig de slette Hvedepriser, der give Anledning til denne Indskrænkning, der hidtil har fundet Sted i størst Udstrækning paa Bøndergaardene.

Den Stabilitet, der er indtraadt med Hensyn til de dyrkede Hvedesorter, savnes desværre endnu for Byggets Vedkommende. I Virkeligheden have vi jo en Bygsort, som man vistnok indtil noget bedre findes maa kalde fortrinlig, nemlig Prenticebygget, og denne har da ogsaa atter iaar vundet betydeligt Terræn, i de allerfleste Tilfælde til Tilfredshed, idet den baade har foldet godt, givet en god Halmafgrøde og har holdt sig godt oppe; for de bygsælgende Egne er Kvaliteteten vel ikke saa fuldendt, som man kunde ønske sig, en Mangel, der dog muligen lader sig afhjælpe ved at faa de fremmede Bestanddele fjærnet, som den i ikke ringe Mængde inde-

holder. Fra enkelte Egne, navnlig i Jylland, klages der over, at den modnes temmelig sent, ligesom ogsaa dens bekjendte noget mangelfulde Gjennemskridning i en tør Periode skader noget. Trods dens store Fortrin har man dog ikke kunnet falde i Ro med den, og selvfølgelig vilde det være ønskeligt at have noget endnu bedre. Imperialbygget har næppe iaar bredt sig synderlig; dog er den indført adskillige Steder paa Mose- og Kjærjord til Tilfredshed. Juvelbyg, der ogsaa er prøvet enkelte Steder, synes ikke at skulle have nogen Fremtid for sig, hvilket muligen snarere kan ventes at blive Tilfældet med Golden Melon Byg, der i alt Fald enkelte Steder har givet særdeles smukke Afgrøder, og som man ret hyppig træffer dyrket til fuldkommen Tilfredshed i fremskredne Jordbrug i Nord- og Mellemtyskland, hvor man er bleven kjed af Chevalierbygget. Ulige størst Opmærksomhed har Carters nye Goldthorpe Byg vakt. Denne er som bekjendt en ganske anden Type end vore sædvanlige Bygsorter og staar nærmest Imperialbygget. Den har iaar været dyrket paa en Mængde Steder, ganske særlig paa Sjælland og Lolland, men dog ogsaa paa de øvrige Øer og i Jylland. Desværre har den i særdeles mange Tilfælde skuffet Forventningerne. Af det betydelige Materiale, der haves til Belysning af dens Forhold, fremgaar det, at Klagerne over den navnlig gaa ud paa, at den folder for lidt, der nævnes saaledes hyppig 2—3—4 indtil 7 Fold mindre end Prentice, at den vanskeligt kan sælges, idet Kjøbmændene forklarer, at Englænderne ikke vil bruge den til Malt, at Kvaliteten ofte er tarvelig, at Axene ere tilbøjelige til at knække af henimod Modningen, at den er meget sejt at tærskes af og vanskelig lader sig tærskes ren, samt at Straaet er grovt og skørt og ikke afgiver noget behageligt Foder. Nogle af disse Fejl maatte man ganske vist vente i Henhold til dens nære Slægtskab med Imperialbygget. Men hvis alle de anførte Klagemaal vare beføjede, da vilde Gold

thorpe Bygget med det samme være dødsdømt. Og at fælde dets Dødsdom allerede nu, vilde dog utvivlsomt være forhastet. At den i Ydeevne staar under Prenticebygget, har jo været bekjendt lige siden den indførtes, saa at de, som have paabegyndt Dyrkningen af den i Haab om, at den skulde være særlig foldrig, maa selv tage Skade for Hjemgjæld; noget saadant har aldrig været stillet i Udsigt. At den iaar paa sine Steder har været paafaldende slet saavel i kvantitativ som i kvalitativ Henseende hænger rimeligvis sammen med nære tilfældige Omstændigheder, dels maaske for sen Saaning, dels særlig den førømtalte Bygsygd, der efter adskillige Antydninger at dømmes synes at skade Gold thorpe Bygget mere end f. Ex. Prenticebygget. Naar mange ere blevne skuffede med Hensyn til Afsætningen, saa foreligger der til Gjengjæld ogsaa Exempler paa, at den er bleven betalt med en ikke ringe Overpris; et Sted saaledes en Overpris af 1 Kr. pr. Centner for et meget stort Parti, fra et andet Sted en Pris af 6 Øre pr. Pd. osv. Udførselen af den er hovedsagelig gaaet til Norge. Den Mulighed er selvfølgelig heller ikke udelukket, at en fortsat Dyrkning under vore Forhold, maaske i Forbindelse med kyndigt Udvalg, kan øve en gavnlig Indflydelse paa den. Det vil alt i alt være forhastet nu at opgive den; men paa den anden Side vil det være resikabelt endnu at dyrke den i større Udstrækning; det vil utvivlsomt være rigtigt, som Forpagter Sonne ogsaa udtalte ved det sjællandske Delegeretmøde, vedblivende at gjøre Forsøg med den i det mindre, saaledes at Tabet i værste Fald ikke bliver føleligt. Det bør dog gjentagende fremhæves, at det vil være urigtigt at dyrke den som Foderbyg; kun hvor man har Betingelser for og tilsigter at dyrke Maltbyg, er der Mening i at give sig nærmere af med den. Iøvrigt har der paa mange Steder i Jylland vist sig en umiskjendelig Tilbøjelighed til at indskrænke Bygarealet, medens det paa adskillige Steder, især paa Lolland, delvis ogsaa paa Sjælland, snarere søges udvidet efter-

haanden som Hvedearealet indskrænkes. Enkelte Steder i Østjylland og Sydsjælland begynder man at lægge sig mere efter Gradet Byg, medens dette i Københavns Amt, hvor det spiller en saa stor Rolle, allerede iaar er indskrænket lidt, da Høsten deraf ogsaa forrige Aar mange Steder var knap. Vinterbyg er atter iaar prøvet hist og her, men med Undtagelse af dem, der have solgt Afgrøden som Saasæd, er der næppe ret mange, der har været tilfredse med Resultatet. Interessant er det iøvrigt at se, hvor overordentlig stærkt Vinterbygget breder sig i Holland, Belgien og tildels Nord- og Nordvesttyskland, og hvilke svulmende Afgrøder den der ofte giver paa de gode Jorder, samt hvorledes Vaarbygget der bliver sjældnere og sjældnere, fortrængt dels af Vinterbyg, dels og især af Havre.

Hvad Havren angaaer, da er det væsentlig kun Beseler- og Grenaa-Havren, der vinde Udbredelse, og om det endnu ikke gennem tilstrækkelig omfattende Forsøg er godtgjort overfor Offentligheden, at disse ere de bedste Sorter, saa kan man dog vistnok indtil videre rolig gaa ud fra, at der ikke gribes meget fejl ved at vælge de nævnte Sorter til Afløsning af de ældre, og i Overensstemmelse hermed er det da ogsaa næsten kun fuldt tilfredsstillende Udtalelser, der fremkomme om dem, selv fra lette Jorder i Vestjylland. Enkelte Steder er Ligowo-Havren prøvet med godt Resultat, navnlig paa Mosejord. Iøvrigt knytter Interessen for Havrens Vedkommende sig nærmest til den vedvarende stærke Udbredelse paa Byggets og delvis Hvedens Bekostning.

Endnu stærkere vinder Dyrkning af Blandsæd Udbredelse, vel fortrinnsvis Byg og Havre, men i Jylland tillige i stigende Grad Vaarrug og Havre. Allerede i 1888 indtog Blandsæd til Modenhed et Areal paa ca. 170000 Tdr. Land mod 540000 Tdr. Land med Byg, og naar vi en Gang i Fremtiden — det ske snart! — faar en ny Arealopgjørelse, da vil dette Forhold være meget

Agerdyrkningsberetning

fra December 1896.

Medens den Høstberetning, der aarlig udarbejdes af det statistiske Bureau paa Grundlag af de gennem Amterne modtagne Meddelelser, hidtil i Reglen er bleven offentliggjort i det følgende Aars Maj Maaned, er der iaar allerede i November af Bureauet offentliggjort en foreløbig Redegørelse om Høstudfaldet. Naar Tidsskriftet desuagtet har ment ligesom hidtil at burde give en Meddelelse derom, bygget paa de fra dets Korrespondenter modtagne Beretninger, om end med Hensyntagen til Bureauets Offentliggjørelse, da skeer det dels fordi Tidsskriftets Læsere have et vist Krav paa at se de Høstberetninger fortsatte, der nu have strakt sig over de sidste 43 Aar, og som er det vigtigste Moment til Aargangens Belysning for Landbrugets Vedkommende, og dels fordi Tidsskriftets Beretninger tillige omhandle andre Forhold af Betydning for vort Landbrug.

I Spidsen for vor Oversigt skulle vi da kortelig fremdrage Vejrligets Hovedtræk i den afsluttede Væxtperiode fra April til Oktober.

	Middelvarmens Afvigelse i Grader fra det Normale		Nedbørens Afvigelse i Proc. fra det Normale	
	Øerne	Jylland	Øerne	Jylland
April	+ 0,1	+ 0,4	+ 27	— 12
Maj	+ 1,2	+ 0,8	— 35	— 40
Juni	+ 2,8	+ 2,3	— 26	— 27
Juli	+ 1,2	+ 1,4	— 35	— 39
August	— 0,5	— 0,5	+ 31	— 5
September	— 0,3	— 0,1	+ 42	+ 33
Oktober	+ 0,8	+ 0,2	+ 31	+ 42

har nøjedes med at anskaffe Slaamaskiner — anskaffet Mejemaskiner, oftest selvaflæggende, som i Reglen kjøres og passes af Manden selv, og paa de større Gaarde finde Selvbindere en ret betydelig Udbredelse, saaledes f. Ex. paa Langeland 16, og de fleste Steder udtales Tilfredshed dermed, naar de blive godt passede. Det er umiskjendeligt, at denne store Anskaffelse af Mejemaskiner finder Sted dels paa Grund af den høje Dagløn i Høsten, dels for at apparere de Skruer, man frygter for, at Arbejderne skulle blive forledte til.

Hveden har næsten overalt givet en meget god Afgrøde baade til Fyld og til Fold, ligesom ogsaa Kvaliteten er god og Vægten høj. Bedst har som sædvanlig Square-head og Urtoba Hvede været, da deres stivere Straa kunde holde dem nogenlunde oppe, medens der imod den blødstraaede, gamle danske Hvede, ofte gik stærkt i Leje, gav en besværlig Bjergning, en stor Masse Halm, men en ringere Kjærne; særlig lyde Klagerne i saa Henseende fra Gaarde med stærkt gjødet Renbrak.

Rugen nævnes fra flere Egne som Aarets bedste Afgrøde, særlig til Fyld, saa at nogle Beretninger endog nævne indtil 12 Læs pr. Td. Land; den var langstraaet og vil give en lang og stiv Tækkehalm. Ogsaa Kjærnen var god fra veldyrkede, kraftige Jorder, men ellers klages jævnlig over, at den er smaakjærnet og folder mindre godt, og paa de lette Jorder blev den ikke sjælden skoldet.

Vaarsæden trykkedes langt mere af Tørken end Vintersæden, og om der end i Reglen ytres størst Tilfredshed med den tidlig lagte Sæd, der naaede at skride igennem og tildels at blive kjærnesat ved Hjælp af Jordens Vintervæde, saa er der dog ogsaa Gaarde, hvor man har været mest tilfreds med den sildigsaaede, naar dens Voxekraft ikke blev brudt inden Regnbyggen i Juli. Det synes derfor mindre at være Saatiden end Jordens naturlige Beskaffenhed, dens Gjødningskraft og

gode Behandling, der har været det bestemmende for Udbyttet.

Bygget har saaledes nogle Steder givet en særdeles god Høst, ja nævnes endog enkeltvis som Aarets bedste Afgrøde, mens det dog de fleste Steder kun gav lidt til Fyld og kun en Middelhøst af Kjærne. Men denne var, særlig i de maltbygdyrkende Egne ofte meget smuk og vægtig. Daarligst har i Reglen det 6. rd. Byg været. Oldenborre- og Smeldelarver have sine Steder gjort meget stor Skade, endog paa gode Jorder mindsket Udbyttet til $2\frac{1}{2}$ à 4 Fold, altsaa Misvæxt.

Havren har som altid givet meget vekslende Udbytte i Henhold til dens Plads i Sædskiftet. Den nævnes nogle Steder som bedre end Bygget, særlig hvor den fik Chilesalpeter, for hvilket den synes taknemlig, men i Almindelighed var den mindre god, var tynd og kort og naaede næppe en Middelafrøde. Paa lette Jorder magede den end ofte ikke at skride igennem og maatte undertiden hugges inden Modning for dog at række noget. Hertil kom, at den iaar, særlig i Udlægshavren, var stærkt fyldt med Ukrud, Tidsler, Mælde og Agerkaal, der tildels tog Magten fra den. Den var iaar let at vejre, da de nye Kløver vare groede saa daarlig til, at man ved Havrens Mejning slet ingen Kløver saa; men i det fugtige og milde Efteraar er der kommet en Del Græs og Kløver frem, ligesom ogsaa de omsaaede Kløvermarker have spiret godt, men dog kun givet temmelig spæde Planter, der ville kræve en mild Vinter og et gunstigt Foraar for at kunne holde sig.

Ogsaa Blandkornet gav kun en tarvelig Afgrøde, særlig hvor det til Foderbrug var blandet med Ærter eller Vikker, thi disse ere iaar væsentlig mislykkede, dels paa Grund af Tørken, dels paa Grund af en stor Mængde Bladlus.

Spærgelen, som mere og mere i enkelte Egne af Jylland (Vendsyssel og det vestlige) dyrkes i Brakmar-